

MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİ TÜRK BASININDA YUNANİSTAN'IN MALİ İFLASI

Hatice YILDIRIM*

ÖZ

Yunanistan, I. Dünya Savaşı'nın ardından İtilaf Devletleri'nin de onayını alarak İzmir'e asker çıkarmıştır. Ancak Yunanistan Anadolu'da bu savaşı tek başına yürütebilecek ekonomik güce sahip değildi. Üstelik savaş devam ederken Venizelos'un iktidardan düşmesi ve Kral Konstantin'in geri dönmesi üzerine Yunanistan'ın İtilaf Devletleri ile olan ilişkileri de bozulmuştur. İtilaf Devletleri'nden alınan kredilerle başlatılan bu savaş siyasi anlaşmazlıklar sonucu kredilerin kesilmesi ile birlikte çıkmaza girmiştir. Siyasi krize Batı Cephesi'nde alınan askeri yenilgiler de eklenince Yunanistan'da mali buhran başlamıştır. Kredi arayışları da sonuçsuz kalınca iflasa doğru sürüklenmiştir. Milli Mücadele döneminde Türk basını drahminin düşüş nedenleri ve Yunanistan'ın kredi arayışlarını yakından takip etmiştir. Bu çalışmada Milli Mücadele yıllarında Yunanistan'ın yaşadığı mali iflas Türk basınında çıkan haberler çerçevesinde ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yunanistan, Mütareke, Basın, İstikraz, Maliye

THE FINANCIAL BANKRUPTCY OF GREECE IN THE TURKISH PRESS IN THE PERIOD OF THE NATIONAL STRUGGLE

ABSTRACT

Greece, having the approval of the Entente States, had landed troops at İzmir after the World War I. But Greece did not have the economic power to carry out this war alone in Anatolia. Moreover, while the war was continuing, the relation of Greece

* Dr., Selçuk Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümü, E-posta: hyildirim@selcuk.edu.tr

with the Entente States got worse because Venizelos overthrown and the King Constantine returned back. This war, started with the credits taken by the Entente States, came to dead end because of the cutting of the credits as a result of political disputes. Beside the political crisis, military defeats on the Western Front started a financial crisis in Greece. As the loan seeking was failed, Greece was led to a bankruptcy. Turkish Press closely followed the drachma's reasons of decline and Greece's credit seeking. In this study, the financial bankruptcy of Greece in the years of National Struggle was examined in the frame of the news in the Turkish Press.

Keywords: Greece, Truce, Press, Loan, Finance

Giriş

Yunanistan, Osmanlı Devleti'nin Rusya ile 1828-1829'da yaptığı savaşın sonunda imzalanan Edirne Anlaşması ile birlikte bağımsız olmuştur¹. 3 Şubat 1830'da İngiltere, Fransa ve Rusya arasında Yunanistan'ın bağımsızlığını ilan eden Londra Protokolü imzalanmıştır. Yunanistan'ın bağımsız olmasında İngiltere, Fransa ve Rusya'nın Osmanlı Devleti'ne karşı askeri güç kullanmalarının önemli bir etkisi olmuştur². Devletlerin Yunanistan'a olan yardımları askeri alanla sınırlı kalmamıştır. Gerek bağımsızlığı esnasında gerekse 1832 yılında Londra'da yapılan borç anlaşması ile Yunanistan bu üç büyük devletten 60 milyon franklık borç temin etmiştir³. Bu durumun bir sonucu olarak İngiltere, Fransa ve Rusya Yunanistan'ın iç ve dış politikası üzerinde belirli bir etkiye sahip olmuştur⁴.

Yunanistan, bağımsızlığını kazandıktan sonra '*Yunanistan'ın, Yunan Krallığı dışında Yunanlıların yaşadığı her yer olduğu*' şeklinde milliyetçi bir söylem geliştirerek birliğini sağlamaya ve topraklarını genişletmeye yönelik adımlar atmıştır. Böylece Yunanistan'ın temel hedefi olan **Megali İdea** şekillenmeye başlamıştır. **Megali İdea** görüşü ilk defa 1844 yılında Yunan Meclisi'nde Ioannis Kolettis tarafından ortaya atılmıştır⁵. Ancak Yunanistan'ın kendi imkânları göz önünde bulundurulduğunda büyük devletlerin desteği olmaksızın **Megali İdea**'yı gerçekleştiremeyeceği

¹ Hakan Uzun, "1919-1950 Yılları Arasında Türkiye-Yunanistan İlişkileri", **Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi**, C. 5, S.2, 2004, s.38-39.

² Şükrü S. Gürel, **Tarihsel Boyut İçinde Türk Yunan İlişkileri (1821-1993)**, 1. Baskı, Ümit Yayıncılık, Ankara, 1993, s. 31.

³ Richard Clogg, **Modern Yunanistan Tarihi**, Çev: Dilek Şendil, 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 1997, s.84.

⁴ Şükrü S. Gürel, **a.g.e.**, s.15.

⁵ Bestami S. Bilgiç, **Doğu Karadeniz Rumları: İsyan ve Göç (1919-1923)**, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2011, s. 3,4.

aşıkardı. **Megali İdea** düşüncesine sıkı sıkıya bağlı olan ve özellikle İngiltere'ye dayanılarak milli hedeflere ulaşılabileceğine inanan Venizelos'un 1910'da iktidara gelmesi ile birlikte bu doğrultuda kararlar alınmaya başlanmıştır. Ülkesini milletlerarası politikanın içine yerleştirmek isteyen Venizelos, Yunanistan'ın ekonomisini ve dış politikasını büyük devletlerin etki alanına bırakmıştır⁶. Yürütülen bu politikanın sonucunda Yunanistan'ın ekonomik çıkarları büyük devletlerle işbirliği halinde olmasını gerektirmiştir. Ülkeye yatırım yapmış olan Fransız ve İngiliz sermayesi olduğu gibi Yunan burjuvazisinin çoğunluğu İngiliz ve Fransız burjuvazisi ile ortak çıkarlara sahip olmuştur. Üstelik bu devletlerde de çok sayıda Yunan iş adamı yaşamakta idi⁷.

Megali idea'nın bir bölümü Balkan Savaşları ile birlikte gerçekleştirilmiştir. Balkan Savaşları'nın sonunda Yunanistan Güney Epir, Makedonya'nın büyük bir bölümü ve Ege Adaları'nın bir kısmını topraklarına katmıştır. Böylece savaş öncesi 65.000 km² olan yüzölçümü 118.000 km² ye ulaşmıştır. Ancak Venizelos'un **Megali İdea** çerçevesinde ülkesine katmak istediği topraklar içerisinde Batı Anadolu, Doğu Karadeniz, Trakya ve İstanbul gibi Osmanlı toprakları da yer almaktaydı⁸.

Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'ndan yenilgi ile ayrılması Yunanistan'a Anadolu topraklarına yönelmesi için aradığı fırsatı vermiştir. Mondros Mütarekesi'nden sonra I. Dünya Savaşı esnasında İtilaf Devletleri tarafından kendisine teklif edilmiş olan İzmir'e asker çıkarmak için harekete geçmiştir⁹. Toprak talebi resmi olarak 3-4 Şubat tarihinde Venizelos tarafından Paris Barış Konferansı'na taşınmıştır¹⁰. Venizelos'un toprak talepleri arasında Kuzey Epir, Trakya, Batı Anadolu, İstanbul ve Adalar bulunmakta idi¹¹. Yunanistan'ın Batı Anadolu ve Trakya üzerindeki istekleri küçük değişikliklerle onaylanmıştır¹². Ancak Yunanistan'ın 15 Mayıs 1919'da

⁶ M. Murat Hatipoğlu, "Elefterios Venizelos'un 1910 Yılında İktidara Gelmesiyle Megali İdea'nın Kazandığı Yeni Karakter", **Türk-Yunan İlişkileri Üçüncü Askeri Tarih Semineri**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1986, s.457, 461.

⁷ M. Murat Hatipoğlu, "1918-1922 Yılları Arasında Yunanistan'daki Değişmeler", **Türk Kültürü Dergisi**, S. 247, Ankara, Kasım 1983, s. (79) 767.

⁸ M. Murat Hatipoğlu, "Elefterios Venizelos...", s.462,463.

⁹ Adnan Sofuoğlu, "İzmir İşgali Sonrasında Yunanlıların Batı Anadolu'da İşgali Genişletmeleri ve Bölgede Oluşan Milli Direniş", **Atatürk Yolu Dergisi**, S.29-30, Mayıs-Kasım 2002, s. 133,134.

¹⁰ Selçuk Ural, "İzmir'in İşgali ve Yunan Soruşturma Heyeti'nin Faaliyetleri", **Atatürk Dergisi**, C. 3, S.1, Mayıs 2000, s.305-306.

¹¹ Serdar Sarısır, **Demografik Oyun Sürgün (1919-1923)**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 159.

¹² Mehmet Sait Dilek, "Paris Barış Konferansı'nda Yunan Talepleri ve Büyük Güçlerin Tutumu", **Karadeniz Araştırmaları**, S.36, Kış 2013, s.36.

İtilaf Devletleri'nin onayı ile Batı Anadolu'da başlattığı savaş siyasi, askeri ve mali alanlarda topyekûn bir yenilgiyi de beraberinde getirecektir.

Bu dönemde Yunanistan'ın mali iflase doğru sürüklenmesinde çeşitli etkenler mevcuttur. Bunların başında Kral Konstantin'in ülkesine geri dönmesi sonucunda İtilaf Devletleri ile ilişkilerin bozulması ve askeri alanda alınan yenilgiler gelmektedir. Milli Mücadele döneminde Türk basını konuyu bu çerçevede ele alarak aşama aşama bu gelişmeleri sayfalarına taşımıştır.

Yunanistan'ın Mali İflasa Sürüklenmesinin Nedenleri:

1-Siyasi Nedenler

1.1 Kral Konstantin'in Yunanistan'a Geri Dönmesi

I. Dünya Savaşı esnasında Kral Konstantin ve Venizelos arasında yaşanan siyasi sorunlar 1920 yılında Yunanistan'da yeni siyasi gelişmelerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Yunanistan'daki siyasi sorunlar 1915 yılında İtilaf Devletleri'nin yanlarında savaşa girilmesi karşılığında Anadolu'nun Güneybatı kesimlerine dair toprak tekliflerinin Kral Konstantin tarafından reddedilmesi ile başlamıştır¹³. Venizelos ülkesinin çıkarlarını İtilaf Devletleri'nin yanında I. Dünya savaşa dâhil olmakta bulurken Konstantin tarafsızlık yanlısı idi. Konstantin Balkan Savaşları'nda ele geçirilen toprakların sağlamlaştırılması için ülkesini yeni bir savaşa sürüklemek istemiyordu¹⁴. Ayrıca Konstantin, Berlin Askeri Akademisi'nde eğitim almış olup Alman İmparator Wilhelm'in kız kardeşi ile evli bulunmakta idi. Bu koşullarda Almanya'ya karşı savaşa girmek yerine tarafsız kalmayı tercih etti¹⁵. Ülke Venizelos ve Kral Konstantin arasında yaşanan bu siyasi sorun '*Ulusal Bölünme*' olarak adlandırılan toplumsal bir çatışmaya yol açmıştır¹⁶. 1915 Ekim'inde Bulgaristan'ın savaşa katılmasının ardından İngiltere ve Fransa Selanik'e birliklerini çıkarmışlardır. Konstantin'in bu duruma itiraz etmeyen Venizelos'u görevden alması ülkeyi çatışmaya götürecek olan hadiseleri başlatmıştır¹⁷. 1916 yılının Eylül ayında

¹³ Hakan Uzun, **a.g.m.**, s.39.

¹⁴ Esra Özsüer, "Birinci Dünya Savaşı Sürecinde Yunanistan'da Yaşanan Siyasi Kutuplaşma ve İç Çatışma:Kasım Olayları", **Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları**, C. 14, S.27-28, 2015/1-2, s.36.

¹⁵ Alexander Anastasius Pallis, **Yunanlıların Anadolu Macerası (1915-1922)**, Çev: Orhan Azizoğlu, 2. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1997, s.112.

¹⁶ Esra Özsüer, **a.g.m.**, s.51.

¹⁷ Fahir Armaoğlu, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995**, 15. Baskı, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2005, s.134-135.; M. Murat Hatipoğlu, "1918-1922 Yılları Arasında...", s.(84) 772.

Venizelos İtilaf Devletleri'nin desteğini alarak Selanik'te geçici bir hükümet kurmak için harekete geçmiştir¹⁸. 1916-1917 yıllarında Yunanistan Atina ve Selanik olmak üzere iki yönetime ayrılmıştır¹⁹. **Megali İdea** hayalini gerçekleştirmek isteyen Venizelos, 1917 Haziran'ında İngiliz ve Fransız askerlerinin desteği ile Kral Konstantin'i tahtından indirip Yunanistan'ı İtilaf Devletleri'nin yanında savaşa dâhil etmiştir. Kral Konstantin'in yerine oğlu Aleksander tahta çıkarılmıştır²⁰. Yaşanan gelişmeler üzerine Konstantin resmi olarak tahtını bıraktığına dair herhangi bir açıklama yapmadan ülkeden ayrılmıştır²¹. Bununla yetinmeyen Venizelos ise yukarıda da bahsedildiği gibi 1919'da Batı Anadolu'da İngilizlerin desteği ile ülkesini yeni bir savaşa daha sürüklemiştir. Ancak savaştan ve mali sıkıntılardan yorulan Yunan halkı, Venizelos'u iktidardan etmiştir.

Seçim öncesi Yunan Kralı Aleksanders maymun ısırması sonucu 25 Ekim 1920'de ölmesi de Venizelos'u zor durumda bırakmıştır²². Muhalifler Konstantin'in ülkeye geri dönmesi için harekete geçirmiştir. Halkın savaşa ilgili tepkisinin farkında olan Venizelos, seçim yatırımı olarak ordunun bir bölümünü dahi terhis etmişse de iktidarını korumayı başaramamıştır²³. 14 Kasım 1920'de Yunanistan'da gerçekleşen seçimlerde meclisteki 369 sandalyenin 118'ini alabilen Venizelos ve kurmayları büyük bir yenilgi almışlardır²⁴. Venizelos'un seçimleri kaybetmesinde 1917-1920 tarihleri arasında ülkede baskıcı bir rejim uygulamasının da önemli bir etkisi olmuştur²⁵. İtilaf Devletleri'ne yakın olan Venizelos'un seçimleri kaybetmesi ve ardından Aralık ayındaki plebisiti de Kral Konstantin'in kazanarak ülkeye geri dönmesi İtilaf Devletleri tarafından Yunanistan'a verilen destek ve yardımların kesilmesine neden olmuştur²⁶. Kralın dönüşü ile Yunanistan'ın yürüttüğü politikalarda değişiklik olacağı endişesine kapılan İtilaf Devletleri 6 Aralık'ta bir nota göndererek Yunanistan'ı siyasi ve mali açıdan destek vermemekle tehdit etmişlerdir. Kısa bir süre sonra da Yunanistan'a ambargo

¹⁸ Esra Özsüer, **a.g.m.**, s.53.

¹⁹ M. Murat Hatipoğlu, "Elefterios Venizelos...", s.464.

²⁰ Fahir Armaoğlu, **a.g.e.**, s.135.

²¹ Richard Clogg, **a.g.e.**, s.115.

²² Bilge Umar, **Yunanlıların ve Anadolu Rumlarının Anlatımıyla İzmir Savaşı**, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 2002, s.67.

²³ M. Murat Hatipoğlu, **Yunanistan'daki Gelişmeler Işığında Türk Yunan İlişkilerinin 101 Yılı (1821-1922)**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları:75, Ankara 1988, s.107.

²⁴ Osman Akandere-Yaşar Semiz, "1919-1922 Yılları Arasında Yunanlıların Anadolu Macerası ve Küçük Asya Felaketi", **TSA**, C.7, S.2, Ağustos 2003, s.62.

²⁵ Dimitri Kitsikis, **Yunan Propagandası**, Meydan Neşriyat, İstanbul, 1963, s.41.

²⁶ M. Murat Hatipoğlu, **Yakın Tarihte Türkiye ve Yunanistan 1923-1954**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1997, s.32, 33.

uygulama kararı almışlardır²⁷. Ancak bu kararın İtilaf Devletleri tarafından tam olarak uygulandığı söylenemez. Zira ileride de bahsedileceği gibi İngiltere Yunanistan'a silah satmaya devam etmiştir. Bu durum alınan kararın daha çok Kral Konstantin'in Anadolu'daki savaşa son verme ihtimaline karşılık İngiltere'nin siyasi bir hamlesi olarak değerlendirilebilir.

Yunanistan'ın bir yıllık bütçe açığının ve bu açığın kapanması için yapılan dış yardımların miktarına baktığımızda mali yardımı kesme kararının Yunan ekonomisi üzerinde nasıl olumsuz bir etki meydana getireceğini tahmin etmek güç değildir. Yunanistan'ın 1920-1921 yılı bütçesinde, geliri Türk lirası ile 115 milyon, gideri ise 142 milyonu bulmakta idi. 142 milyonluk giderin yaklaşık 53 milyonunu harp masrafları teşkil etmekte idi. Toplamda 27 milyon olan bütçe açığını kapatmak için Yunanistan'a Kanada İngiltere'nin isteği üzerine 5 milyon pound kıymetinde yardım yapmıştır. İngiltere ve Fransa ise 10'ar milyon pound yardımda bulunma kararı almış olup ilk etapta birlikte 6,5 milyon poundluk yardımda bulunmuşlardır. Ancak Kral Konstantin'in geri dönmesi üzerine alınan mali yardımı kesme kararı ile birlikte geri kalan meblağın ödenmeyeceği bildirilmiştir²⁸. İtilaf Devletleri'nce alınan bu karar kısa sürede Türk basınında yankılanmaya başlamıştır.

Türkiye açısından Wilson İlkeleri adil bir barış anlaşması yapılacağı beklentisine neden olduğu gibi Yunanistan'a mali yardımı kesme kararı da işgallerin sona ereceği ve Sevr Anlaşması'nın değiştirileceği düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Kral Konstantin'in dönmesinden kısa bir süre sonra yayınlanan **Vakit** gazetesinin haberinde bu açıkça görülmektedir. Haberde mali yardım olmadıkça Yunanistan'ın 200.000 kişilik orduyu besleyemeyeceği dolayısıyla İzmir'i muhafaza edemeyeceği değerlendirilmiştir. Böylece bu kararın açıkça belirtilmemiş olsa da Sevr Anlaşması'nın tadili meselesini meydana getireceği iddia edilmiştir. Yunanistan'a mali yardımı kesme kararının gerekçesi olarak da Konstantin'in İtilaf Devletleri'nden aldığı paralar ile onların aleyhine ayaklanma ihtimali gösterilmiştir²⁹.

Mali yardımın kesilmesi kararının ardından Yunanlı yetkililerin yaptıkları açıklamalarda sık sık dış siyasetlerinin değişmeyeceği Anadolu'da

²⁷ İsmail Ediz, **Batı Anadolu'da Yunan İşgali (1919-1922)**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2011, s.234.

²⁸ Sabahattin Selek, **Anadolu İhtilali**, C.2, 11. Baskı, Kastaş Yayınları, İstanbul, 2004, s.443; Rıdvan Akın, "TBMM'nin İlk Bütçe Yasası:1336 Muvazene-i Umumiye Kanunu", **Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları**, S.2,Yıl:1/ 2002, s.2.

²⁹ Haberde İzmir'i müdafaa için İngiltere, Fransa ve İtalya'nın asker gönderemeyeceği için şartta başka bir sulhun yapılması gerektiği savunulmaktadır. **Vakit**, 13.12.1920, s.1.

yürütülen savaşa devam edileceği vurgusu görülmektedir. Zira mevcut şartlarda dış yardım olmaksızın Yunanistan'ın ayakta kalamayacağı aşîkârdır. Özellikle İngiltere'nin Ortadoğu politikası çerçevesinde Yunanistan'a verdiği desteğin devam etmesi için Anadolu'da başlatılan savaşın da devam etmesi gerekmekte idi. **Vakit** gazetesi 18 Aralık tarihli haberinde, Konstantin'in seferberliği genişletmek anlamına gelen '*düvel-i müttefikenin muavenet-i maliyesi olmadıkça Küçük Asya'daki seferi idame edemeyeceği*' şeklindeki beyanatına yer vermiştir. Gazeteye göre Konstantin'in Mustafa Kemal Paşa ile anlaşmak niyetinde olduğuna dair haberleri tekzip etmek için kısa süre içerisinde cepheye giderek genel taarruz emri vermesi beklenmektedir. Aynı haber içerisinde Yunan Maliye Nazırı'nın mali durumun kötü olduğuna dair beyanatı da yer almaktadır. Nazır, İzmir cephesi için her ay 100 milyon drahmiye ihtiyaç duyduklarına ve ordunun acil ihtiyaçları için 200 milyonluk yeni kâğıt paranın tedavüle çıkarılmasının zaruri olduğundan bahsetmiştir³⁰. İtilaf Devletleri'nin izni olmaksızın bahsi geçen 200 milyon drahmi Rallis Hükümeti'nce tedavüle çıkarılmıştır. Kesilen kredilerin yerine tedavüle para çıkarılması üç büyük devlet tarafından tepkiyle karşılanmış hatta Fransa ve İtalya hemen mali yardımı kesme kararı almıştır³¹. Yunanlılar ileride de bahsedileceği gibi mali sıkıntıya geçici bir çözüm olarak yeni kâğıt paraları tedavüle çıkarmak için birkaç defa daha teşebbüste bulunmuşlardır.

Başvekil Rallis ise dış basına verdiği beyanatlarda iki konu üzerinde durmuştur. Bunlardan ilki dış siyasette değişiklik olmayacağı diğeri ise mali durumun kötü olmadığıdır.

Rallis yabancı muhabirlere verdiği beyanatta öncelikle mütteliklerle ilişkilerin gergin olduğunu itiraf etmiş sonra da sabık hükümetin dış siyasetini devam ettireceklerini beyan etmiştir. Maliye Nazırı'nın yukarıdaki beyanatına da atıfta bulunarak mali durumun söylenildiği kadar da kötü olmadığını belirtmiştir. Ordunun acil ihtiyaçlarının kapanması için tedavüle 200.000 drahminin çıkarıldığını açıklayarak mali vaziyetin ümit verici olduğunu söylemiştir³². Rallis, **Morning Post** gazetesine verdiği demeçte de İngiltere ile ilişkilerin Venizelos dönemindeki gibi devam etmesi temennisini yinelemiştir. Aynı zamanda Yunanistan'ın kendi imkânlarıyla da savaşı sürdürebileceğini ifade ederek savaşı devam ettirmekteki

³⁰ **Vakit**, 18.12.1920, s.1.

³¹ İzzet Öztoprak, **Türk ve Batı Kamuoyunda Milli Mücadele**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1989, s.137.

³² **İleri**, 19.12.1920, s.1.

kararlılıklarını vurgulamış ve mali durumlarının kötü olmadığına dair söylemini de devam ettirmiştir³³.

Başvekil Rallis'in dış basına verdiği bu iyimser beyanatlara karşın yayınlanan haberlerden mali yardımın kesilmesi kararının kral taraftarlarını dahi endişeye sevk ettiği ve Yunanistan'da halk arasında mali durumla ilgili karamsar bir görüşün hâkim olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca ülke de bankaların büyük muamele yapmadığı ve hükümetin memurların maaşlarını ödeyemeyeceği tarzında söylentiler yayılmaya başlamıştır³⁴. Bir başka haberde ise Yunanistan Hükümeti'nin Atina Milli Bankası'nda bulunan mevduatın önemli bir kısmını müsadere ettiği bilgisi yer almaktadır³⁵.

Yunanistan tarafından İtilaf Devletleri'nin notasına verilen cevapta ise sabık hükümetin politikalarının devam ettirileceği vurgusu yapılmıştır. Notaya verilen cevapta Kral Konstantin'in tahtına iadesinin milletin arzusu ile gerçekleştiği için ortada zaruri bir durumun söz konusu olduğuna da dikkat çekilmiştir. Ayrıca bizzat temaslarda bulunmak dış siyaset konusunda izahat ve gerekli teminatları vermek için Başvekil Rallis'in Londra'ya gideceği yazılmaktadır³⁶.

İtilaf Devletleri'nin Yunanistan'a yardımı tam olarak kesmediğine dair çıkan haber Yunanlı siyasilerin sarf ettiği çabaların boşa gitmediğini savaşın devam ettirileceği söylemlerinin işe yaradığını göstermektedir. **İleri** gazetesinin **Times** gazetesinden aldığı bir istihbarata göre Yunanistan, Venizelos Hükümeti ile akdedilen müttefikin istikrazatının yarısını almıştır³⁷. Zaten İngiltere'nin Ortadoğu politikası çerçevesinde ilk etapta Yunanistan'a tamamen sırtını dönmesi de beklenemezdi.

2- Askeri Nedenler

2.1. I. ve II. İnönü Muharebeleri

Batı Anadolu'da Yunanlıların ilk taarruzu daha çok siyasidir, özellikle İngilizlere Venizelos'tan sonra takip edilen siyasette bir değişik olmadığını

³³ **İleri**, 29.12.1920, s.1. Maliye Nazırı da ilerleyen günlerde aynı söylemini devam ettirmiş ve hükümet değişikliği ile birlikte maliyenin müşkül bir vaziyette bulunduğunu tekrar etmiştir. Bu müşkül vaziyete karşın bütün imkânlarını sonuna kadar kullanarak savaşa devam edeceklerini belirtmiştir. **Alemdar**, 10.01.1921, s.2.

³⁴ **Akşam**, 23.12.1920, s.3.

³⁵ **Alemdar**, 01.01.1921, s.2.

³⁶ **Vakit**, 07.01.1921 s.1.

³⁷ **İleri**, 05.01.1921, s. 1.

göstermek amacıyla gerçekleştirilmiştir³⁸. Yukarıda Kral Konstantin'in basında yer alan ifadelerinden de bu açıkça anlaşılmaktadır. Ancak ilk taarruzdan istenilen sonuç alınamamış ve Yunan Ordusu İnönü mevzilerinden geri çekilmiştir.

Yunanistan'ın I. İnönü Muharebe'sinin ardından düzenlenen Londra Konferansı'na katılmasındaki en önemli beklentisi kendisine uygulanan ambargonun kaldırılması idi. Zira Türk kuvvetlerini yenebilmek için buna ihtiyaçları vardı. Konferans öncesi Yunanistan İtilaf Devletleri'nden para basmasına yönelik vetonun da kaldırılmasını talep etmiştir. Yunanistan'ın bu konuda aradığı desteği Yunan dostu olan Lloyd George vermiştir. Bu desteğin asıl sebebi ise Türk Ordusu'nun toparlanmasına fırsat vermemektir. İngilizlerin aksine Fransızlar ise ambargo kaldırıldığı takdirde Yunanlıların, Türk güçlerini yeneceğine dair görüşlere itibar etmemekte idi³⁹.

Yunan Savunma Bakanı Dimitrios Gunaris, Yunanistan'ın içinde bulunduğu mali buhrandan Londra Konferansı'nda Lloyd George'a bahsetmiş⁴⁰ ve Londra'dan ayrılmadan önce Yunan Başbakanı da İngiliz Hükümeti veya piyasalarından kredi almak istediklerini ifade etmiştir. Lloyd George ise zaten 16.000.000 sterlinin Yunanistan'a verildiğini belirtmiştir⁴¹. Sakarya Savaşı sonrası Yunanistan'a uygulanan ambargonun kaldırılmasına yönelik çıkan haberler İngiltere'nin bu konuda Londra Konferansı sonrasında ciddi bir adım atmadığını veyahut gayr-i resmi yardımda bulunduğunu göstermektedir. II. İnönü Muharebesi'nin de Yunanlıların yenilgisiyle sonuçlanması ve Fransa'nın bu konudaki tutumu da İngiltere'nin tavrını etkilemiş olabilir. İngiltere, Yunanistan'a bu dönemde para yardımı yapmamış olsa bile *'tarafsız devletlerin savaşan taraflara silah yardımı*

³⁸ Osman Akandere-Yaşar Semiz, **a.g.m.**, s.64; İktidara gelen yeni hükümet seçim döneminde Venizelos'a karşı Anadolu savaşını bitirecekleri yönünde propaganda yaparak halkın desteğini kazanmıştır. Ancak sonrasında savaş politikasında bir şey değişmediği gibi Anadolu'daki Yunan birliklerinin sayısı iki katına çıkartılmıştır. Bu da Yunan maliyesine iki kat yük getirmiştir. Çiğdem Kılıçoğlu Cihangir, "Lozan Barış Konferansı'nın İlk Aşaması ve Konferansın Kesintiye Uğradığı Dönemde Yunanistan", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S.53. (Lozan Antlaşması Özel Sayısı), Ankara, 2013, s.132.

³⁹ İsmail Ediz, **a.g.t.**, s.245, 246; Fransa'nın buradaki asıl tepkisi Yunanistan vasıtası ile İngiltere'nin Ortadoğu'da daha da güçlenecek olmasına idi. Nilüfer Erdem, **Yunan Tarihçiliğinin Gözüyle Anadolu Harekatı (1919-1923)**, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2009, s. 315.

⁴⁰ M. Murat Hatipoğlu, **Yunanistan'daki Gelişmeler...**, s.122.

⁴¹ İsmail Ediz, **a.g.t.**, s.252.

yapamayacağına’ dair milletlerarası silah ticareti sözleşmesine aykırı olarak Yunanistan’a silah satmaya devam etmiştir⁴².

İkinci İnönü Muharebesi’nde Yunanlıların aldığı ikinci mağlubiyet sonrası drahmide ciddi düşüşler meydana gelmiştir. Bu dönemde basında da sık sık drahminin düşmesinin nedenleri ve Yunan maliyesi hakkında haberlere rastlanmaktadır. **Vakit** gazetesinde yer alan haberden muharebe öncesinde 20 Yunan drahmisinin 230 kuruşa alınmakta olduğunu ancak alınan yenilgi sonrası kademeli bir düşüş ile 198 kuruşa kadar indiği belirtilmektedir. Yani 20 gün içerisinde drahmide 32 kuruşluk bir düşüş yaşanmıştır. Haberde Yunanistan’ın içinde bulunduğu siyasi buhranla ilgili şu ifadeler kullanılmıştır: *‘Devletlerin siyasi vaziyetlerini gösteren en hakiki ibare paralarının haiz olduğu kıymettir. Ortada hiç bir iktisadi sebep mevcut değil iken bir devletin esham ve tahvilatının birden bire kıymetini kaybetmeye başlaması ve bunun muntazaman devamı o devletin işlerinin yolunda cereyan etmediğine en birinci delildir’*. Bu duruma örnek olarak da Mondros Mütareke’sinden sonra Yunanistan’ın iyi bir mevkie sahip iken drahminin Fransız frangını dahi geride bırakacak şekilde sürekli yükselmesi ve 300 kuruşu geçmesi verilmiştir. Bu yükseliş ise Paris Konferansı, Londra Konferansı ve askeri yenilgilerle birlikte kademeli bir düşüşe dönüşmüştür⁴³. İngiltere’nin İkinci İnönü Muharebesi’nden sonra Yunanistan’a silah satan İngiltere ve Fransa’daki silah firmalarının satışlarını durdurmalarını istemesi de drahminin düşmesine etki etmiş olmalıdır⁴⁴. Zira bu karar Yunanistan’ın İtilaf Devletleri arasındaki en büyük destekçisi tarafından alınmış olup Yunanlıların bu savaşı kazanacağına dair şüphelerin oluştuğunun bir göstergesidir.

Alınan yenilgi ve drahminin sürekli düşmesi Atina basını tarafından da tenkit edilmiştir. **Vakit** gazetesinin Atina basınından aldığı bir istatistiğe göre 1920 senesinde Yunanistan’ın ithalatı ihracatından yaklaşık olarak 2 kat daha fazla olmuştur. İthalat ve ihracat arasındaki dengesizlik hükümeti harekete geçirmiş maliyeciler ve iktisatçılar olağanüstü bir toplantıya davet edilerek gerekli tedbirler alınmaya çalışılmıştır. Ayrıca gazetede yer alan şu sualler yaşanan mali buhranın Yunanistan’da nasıl bir endişeye yol açtığını göstermektedir: *‘Bu tarz hareketle nereye gideceğiz? Cüzi miktardaki yevmiyeleri ile geçinmek mecburiyetinde olan amele ne yapacak? Memurlar*

⁴² Bülent Çukurova, “1919’da Yunanistan’ın İzmir’i İşgal Kararı ve Yunan Ordusunun Anadolu’da Yenilgisinin Sebepleri”, **Türk Kültürü Dergisi**, S. 296, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Aralık 1987, s.747.

⁴³ **Vakit**, 20.04.1921, s.1.

⁴⁴ Yuluğ Tekin Kurat, “Yunanistan’ın Küçük Asya Macerası”, **Türk-Yunan İlişkileri Üçüncü Askeri Tarih Semineri**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1986, s. 414.

*fakir köylüler ne olacak? Halk kendisini bekleyen bu yeni sefalete karşı ne yapacak? Fakat bunlara ehemmiyet veren acaba kim var?*⁴⁵.

Vakit gazetesinin iki gün sonra yayınlanan başka bir nüshasında yine drahminin düşüşüne yer verilmiştir. Bu defa siyasi ve askeri etkenlerin yanı sıra Yunanistan'ın müttefiklerin izni olmaksızın 500 milyon drahmilik evrak-ı nakdiyeyi ihraç etmesinin drahminin düşüşünü hızlandırdığından bahsedilmiştir. Bir hafta zarfında drahminin kıymeti bu nedenle 208'den 178 kuruşa kadar düşmüştür. Fransa'nın Atina Sefiri 500 milyon drahmilik banknotun ihracına izin verilmesini Fransa Hükümeti namına protesto etmiştir. Fransız Sefiri, Sevr'in henüz tasdik edilmemiş olduğundan 'yeni Yunan arazisinde banknot ihracı imtiyazının Bank Osmanî'ye ait olduğunu' da beyan etmiştir⁴⁶.

Drahminin düşüşüne engel olmak için Galata borsasında da Rum tüccarlar büyük bir çaba sarf etmiştir. Ancak Rum ve Musevi bankerler arasındaki muhtemelen ticari rekabet drahminin daha da düşmesine neden olmuştur. **Vakit** gazetesinin haberine göre Yunanistan'ın zafer kazanacağına inanan birçok Rum banker büyük miktarda drahmi satın almıştır. Fiyatların düşmesi ile zararlarını azaltmak isteyen Rum bankerler büyük miktarda drahmiye talip çıkmışlardır. Fakat bu manevrayı anlayan Musevi bankerler derhal talep edilen miktardan beş misli fazla arzda bulunmuşlar ve bu suretle fiyatları bir kat daha düşürmüşlerdir⁴⁷.

Drahmideki düşüş ellerinde drahmi bulunanların sermayelerinin %40'ını kaybetmesine neden olduğu gibi Yunan ticarethanelerini zor durumda bırakmış hatta iflasa sürüklemiştir. **İleri** gazetesi bu durum karşısında Yunan halkını harpten daha büyük bir endişe sarmaya başladığını yazmıştır. Haberin devamında ise drahminin düşüşünün nedenlerine değinilmiştir:

“Paralar iki suretle düşüşe uğrarlar. Bu sebeplerden biri siyasi diğeri iktisadidir. Drahmi her iki illete birden tutulmuştur. Zaten bu iki illetin bir diğerdendir. Anadolu'daki Yunan taarruzu neticesiz kalınca Paris borsasında kambiyo farkı büyümeğe başladı. Yunan vaziyetinin ise bu derde çare bulacak hali yoktu. Siyasi mevkiini günden güne kaybediyordu. Diğer taraftan Konstantin Hükümeti haddinden fazla masraflara girişmişti. İngiltere'den akdedilecek istikraz suya düştüğü için hükümetin boş kasası bu masraflara dayanamazdı. Bundan dolayı Atina kavaim ihracına teşebbüs etti. Buna istikraz-ı dâhili ünvanını verdi. Arz talep kaidesi çok zalim bir kanunu

⁴⁵ **Vakit**, 25.04.1921, s.1.

⁴⁶ **Vakit**, 27.04.1921, s.1.

⁴⁷ **Vakit**, 29.04.1921, s.1.

iktisadiyedir. Bilhassa buhran zamanlarında karşılığı altın olarak bankaya yerleştirilmemiş paralar piyasada derhal kayba maruz kalır. Drahminin şimdiki vaziyeti budur”⁴⁸.

Savaşın başlarında Yunanistan'ın Rumeli ve Anadolu'da ele geçirdiği mahalleri muhafaza edeceğine dair düşünceler drahminin yükselmesine etki etmiştir. Ancak ilerleyen günlerde harp Yunanistan'ı iktisaden zorladığı gibi alınan yenilgiler sonrası işgal ettiği mahalleri iade edeceği hakkında düşünceler baş göstermiştir. **Vakit** gazetesine göre taarruzun başlangıcından itibaren askeri levazım ve teçhizatı yabancı memleketlerden alan Yunanistan, bu eşyanın bedellerini ödemek için ecnebi kambiyou satın almak mecburiyetinde kalmış ve neticede drahminin değeri düşmüştür. Savaş Yunanistan'ın deniz ticaretini de sekteye uğratmıştır. Özellikle askere alım nedeniyle gemilerinin tayfaları azalmış ve birçok vapurlar asker nakliyatına tahsis edilmiştir. Yabancı limanlara seyr-i sefer edemeyen Yunan gemileri ecnebi kambiyou tedarik edemediklerinden drahmi kademeli olarak kıymetini kaybetmiştir⁴⁹. Drahminin düşüşü Atina borsasını da olumsuz etkilemiş ve İngiliz lirası bir günde 13 drahmi birden yükselmiştir⁵⁰.

Atina'dan gelen haberlerden Yunanlı yetkililerin kambiyo buhranı ile mücadele etmek için harekete geçtikleri anlaşılmaktadır. Zira ecnebi kambiyo fiyatlarının yükselmesi Yunan ticareti ve maliyesini endişeye sevk etmiştir. Öyle ki hariçte ödemelere devam edilmesi müşkül görülmeye başlanmıştır. Zira Pire limanında ithal edilmiş ve bırakılmış pek çok eşya bulunması endişenin yersiz olmadığını göstermektedir. Kambiyo buhranı karşısında Yunan hükümeti harekete geçmiş ve devletin bütün müesseselerinin katılımıyla genel bir kambiyo bürosu tesisi için kanun layihası hazırlanmıştır. Bu büro tarafından kambiyo muamelesinin kontrol edilmesi uygun görülmüştür. Hükümet bunun dışında drahminin düşüşünü hızlandıran muhtekirler hakkında da takibat icrasına karar vermiştir. Bazı muhtekirlerin düşman adamı olup devletin maliyesini zayıflatmak için gönderildiklerine dair şüpheler sonucu tutuklananlar da olmuştur⁵¹.

Vakit gazetesinde Arif Bey'e ait bir köşe yazısında mali iflasın temel nedeni olarak Yunanistan'ın Anadolu'da aldığı askeri başarısızlıklar gösterilmiştir. 40 yıl önce de Yunanistan'ın mali iflasın eşiğine geldiği, ancak o dönem devlet iflası olduğu, bu dönemde ise hem mali hem iktisadi

⁴⁸ **İleri**, 07.05.1921, s. 2.

⁴⁹ **Vakit**, 12.05.1921, s.1.

⁵⁰ **İleri**, 11.05.1921, s.1. Drahminin geçici olarak yükselmesi ve İngiliz lirasının biraz düşmesi için Atina bankası 200.000 İngiliz lirasını piyasaya sürerek drahmiye talip olmuştur. **İleri**, 26.05.1921, s.2.

⁵¹ **İleri**, 13.05.1921, s.1; **Vakit**, 13.05.1921, s. 1.

bir iflas yaşandığı belirtilerek bir karşılaştırma yapılmıştır. Diğer haberlerde sıralanan etkenlerin dışında sürekli artan Yunan borçlarına dikkat çekilmiştir. Buna göre 10 sene önce 400 milyonu geçmeyen Yunan borçları 5-6 milyar kadar yüksek bir meblağa çıkmıştır. Makedonya, Girit, Akdeniz adalarından birkaçı ve en mühimi Yunanistan'a iltihak ettiği halde Yunan borcu hızla yükselmiştir. Böylece Yunan halkı emperyalist siyasetlerin sonucu olarak iktisatlarının kötüye gittiğini anlamaya başlamıştır. Yunanistan Anadolu'daki harp başarısızlıklarından siyaset vasıtasıyla kurtulmak istemiş ancak başarısız olarak siyaseten iflas etmiştir. Arif Bey'e göre bu durumdan kurtulmak isteyen Yunanistan'ın yeni bir askeri harekâta bulunması beklenmektedir⁵².

İleri gazetesinde '*Drahmi Dalgaları*' başlıklı haberde yine borçlar üzerinden Yunanistan'a açılan krediler ve bunun drahminin düşüşüne nasıl etki ettiğine yer verilmiştir. Yunanistan önceden de mali buhranlar geçiren, gelir ve giderini dengeleyemeyen bir devlet olarak nitelendirilmiştir. Yunanistan İtilaf Devletleri'nden aldığı borçlarla ayakta kalmış ve müttefik olması nedeniyle de Yunanistan'a verilen krediler belirli bir surette ödemeye tabi tutulmamıştır. Bu krediler nedeniyle Amerika, İngiliz ve Fransız borsaları drahmiye kıymet vermek mecburiyetinde kalmıştır. Böylece drahmi yüksek seviyede tutulmuştur. Yunanistan'ın sadece Venizelos döneminde yapılmış istikraz sonucu Amerika'ya 40-50 milyon dolar kadar bir borcu bulunmakta idi. Bu paranın yaklaşık yarısına karşılık harp malzemesi alınmıştır. Bütün bunların sonucunda siyaseten Yunanistan yalnız kaldığında ilk önce borçların hesapları ortaya çıkmış ve bu da drahminin düşmesine sebep olmuştur. Zira Amerika'nın borçla ilgili müracaatına karşılık yeni Yunan Hükümeti Venizelos'un borcunu tanımayacaklarını bildirmiştir. Drahmi'nin 93 kuruşa düşmesi üzerine geri adım atan Yunan Hükümeti bütün borçlarını tanıdığını ve itibar çeklerini ödeyeceğini bildirmiştir. Drahmi bu haber üzerine geçici olarak 170'e çıkmış ancak borsaları memnun edecek belgeler ortaya çıkmadığı için tekrar düşüşe geçmiştir. Haberin sonunda Yunan borçlarının hesabı sorulduğu zaman drahminin bir daha çıkmamak üzere düşeceği değerlendirilmesi yapılmıştır⁵³.

⁵² **Vakit**, 18.05.1921, s.1. 1893'te Yunanistan'da Başbakan Trikoupis, yüksek miktardaki dış borçlar ve yanlış ekonomik uygulamalar nedeniyle devletin iflas kararını açıklamıştır. Ekonomik sorunlar sonucu ABD ve Avustralya'ya dış göçler yaşanmıştır. Bu göçler sayesinde yurtdışından Yunanistan'a gelen paralar ile ekonomi hareketlenmiştir. Outkou, Kırılntokme, "Ulus Devlet Oluşturmada Yunanistan Örneği: Büyük Ülkü-Megali İdea", **Atatürk Yolu**, S.49, Güz-2010, s.415-1416.

⁵³ **İleri**, 17.05.1921, s. 2.

İleri gazetesinde ‘*Drahmi Neden Çıktı Nasıl Düşecek*’ başlıklı köşe yazısında Ertuğrul Mümtaz birkaç ay içerisinde 280 kuruştan 93 kuruşa düşen drahmiyi kurtarma çabalarını 4 madde şeklinde ele almıştır. Bu maddeleri sıralamak gerekirse:

1- Yunan Hükümeti’nin drahminin hızla düşmesine neden olan 550 milyon drahmilik kâğıt paranın tedavüle çıkarılmasını ertelemesi

2- Maliyeyi kurtarmanın en kesin çözümü olarak istikraz anlaşması yapma konusunda bütün müracaatları reddedilen Yunanistan’ın, Amerika’da küçük bir istikraz anlaşmasını temin etmiş olması

3- Yunan Maliye Nezareti’nin drahminin düşüşünden oldukça etkilenen bankalarla görüşmelerinin sonucunda kambiyo borsası tesis etmek için meydana gelen teşebbüslerin iyi gitmesi

4- Atina ajansı ve Yunan propaganda merkezleri tarafından Yunanistan hakkında mevcut endişeleri gidermek için askeri vaziyetin çok iyi olduğu ve ordunun kısa süre içerisinde taarruza geçeceği şeklinde yaydıkları söylentiler

Sıralanan bu dört etkenden dolayı drahmi 93 kuruştan 150 kuruşa çıkmış ve birkaç hafta sabit kalmıştır. Drahminin düşmesi veya çıkmasının ise Anadolu’da yapılacak olan taarruzun sonucuna bağlı olduğu belirtilmiştir⁵⁴.

2.2 Eskişehir-Kütahya Savaşı

Batı Anadolu’da Yunan ordusunun gerçekleştirdiği üçüncü taarruzun sonucunda Afyon, Kütahya ve Eskişehir Yunan askerlerinin eline geçmiş ve Türk ordusu Sakarya nehrinin güneyine çekilmiştir. Ancak Yunan ilerleyişine rağmen drahminin düşüşü devam etmiştir. Bunun başlıca nedeni ise Eskişehir-Kütahya Muharebesi öncesinde Yunanistan parlamentosunun 650 milyon drahmilik bir ödenek kabul etmesi ve serbest piyasadan ecnebi kambiyesi ile silah satın almasıdır⁵⁵. Bu durum karşısında Yunanlı yetkililer drahmiyi yükseltmek adına bir takım söylentiler yaymaya başlamış ve savaş sonrası basın da bu konuya odaklanmıştır.

⁵⁴ Yukarıda bahsi geçen istikraz anlaşması Yunan prenslerinden birisinin Amerikalı milyarder bir kadınla yapmış olduğu evlilik vasıtasıyla gerçekleştirilmiştir. Amerikalı özel ticaret müesseseleri ile 200 milyonluk bir istikraz anlaşması yapılmıştır. Bu meblağ Yunanistan’ın mali ihtiyacına kâfi gelmese de istikraz anlaşması yapmakta başarısız olan Yunan maliyesinin itibarına küçük de olsa olumlu bir etki bırakmıştır. Böylece drahmi bir derece yükselmiştir. **İleri**, 07.06.1921, s. 2.

⁵⁵ Yuluğ Tekin Kurat, **a.g.m.**, s. 415.

İstanbul'daki Rumlar arasında Yunan ordusunun 40.000 Türk askerini esir aldığı hatta esir alınanlar arasında Mustafa Kemal Paşa ve Erkan-ı Harbiye Heyeti'nin de yer aldığı şeklinde söylentiler yayılmıştır. **Vakit** gazetesinde çıkan haberde bu söylentilerin Atina Bankası vasıtasıyla yayıldığı iddia edilmiştir. Habere göre banka bu söylentiye Yunanlılar tarafından zafer haberleri her tarafta yayılmasına rağmen drahminin kıymetinde bir değişiklik meydana gelmemesinden dolayı çıkarmıştır⁵⁶. Aynı gazetede çıkan bir başka haberde ise Yunanlıların başarı haberleri ile birlikte 180 kuruşa kadar çıkan drahminin birkaç gün içerisinde tekrar düşüşe geçerek 142 kuruşa kadar gerilediği yazılmıştır. Eskişehir-Kütahya-Afyon'u ele geçirmişken parasının düşmesi Yunanistan'ın geleceğinin iyi olmadığını bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir⁵⁷.

İleri gazetesi ise Eskişehir-Kütahya Muharebesi'nden sonra drahmideki düşüşün devam etmesini Yunanistan'ın günlük askeri masrafının 2 milyondan 6 milyon drahmiye yükselmesine bağlamaktadır. Bu masrafı kaldırmak için dışarıdan borç temin etmeye çabalayan Yunanistan yayınladığı tebliğlerde Kuva-yı Milliye'nin dağıldığını dahi beyan etmiştir. Ancak bu beyanatlara Avrupa Devletleri itibar etmemiş ve istikraz gerçekleştirilememiştir. Bu nedenle gazete drahminin düşüşünün devam etmesini, artan askeri masraflar ve Yunan maliyesinin her yerde itibarını kaybetmiş olmasına bağlamaktadır⁵⁸.

2.3 Sakarya Savaşı Sonrası İstikraz Arayışı

Sakarya Savaşı'nda Yunan Ordusu'nun aldığı ağır yenilgi sonrası drahminin düşüşü devam etmiştir. Bu düşüş Yunanistan'da dâhili istikraz (iç borçlanma) tahvilatını da yükseltmiştir. Tahvilat üç gün içerisinde 11,5'dan 13,25'e yükselmiştir⁵⁹. İç borçlanma arttığı gibi mali sıkıntı ülke içinde çeşitli şekillerde kendini hissettirmiştir. Atina'da ekmekçilerin grevi sonucu hükümetin 160 fırını halkın iiaşesi için işgal etmiş olması buna iyi bir örnektir⁶⁰. Mali kriz nedeniyle sadece Atina halkının değil Anadolu'daki askerlerin iiaşesinde dahi sıkıntılar yaşanmaya başlanmıştır⁶¹.

⁵⁶ **Vakit**, 24.07.1921, s.1.

⁵⁷ **Vakit**, 28.07.1921, s.1.

⁵⁸ **İleri**, 29.07.1921, s.2.

⁵⁹ **Vakit**, 14.09.1921, s. 1.

⁶⁰ **İleri**, 17.09.1921, s.2.

⁶¹ Nilüfer Erdem, "Yunan Kaynaklarına Göre 1922 Yılında Batı Anadolu'da Otonom Devlet Kurmaya Yönelik Faaliyetler", **Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi**, XIV/29, Güz 2014, s. 101.

Eskişehir-Kütahya Savaşı sonrasında bile harici istikraz bulamayan Yunanistan, Sakarya Savaşı sonrasında ilk iş olarak dâhili istikraza yönelmiştir. Yunan hükümeti %6 faiz ile 560 milyon drahmilik bir dâhili istikraz planlamıştır. Bir yandan halkın buna rağbet etmesi için dâhili istikraz içerisinde avantajlı şartlar sunulurken diğer yandan Başbakan Gunaris'in harici istikraz için teşebbüslerde bulunduğu görülmektedir. **Vakit** gazetesi Yunanistan'ın bu iki hamleden de ihtiyacı olan parayı temin edeceğine dair umudunun olmadığını ileri sürmüştür. Sakarya Savaşı sonrası Anadolu'da Yunan işgali altında bulunan arazide bazı mali tedbirler alması buna kanıt olarak gösterilmiştir. Bu tedbirler arasında İzmir ve Bursa havalisinde mali teşkilatlar kurmak, ağır vergiler düzenlemek ve Yunan kâğıt parasını tedavüle çıkarmak yer almıştır. Gazetenin bu duruma ait değerlendirmesi: "*Yani Yunanlılar harici ve dâhili istikraz teşebbüslerinden tedarik edemeyecekleri paraları zavallı mağdur Türklerin emval ve emlakini yağma ederek elde etmeğe çalışacaklardır... Yunanlılar harp masrafinin azimeti karşısında çaresizlikten ne yapacaklarını şaşırıp kalmışlardır...*" şeklinde olmuştur⁶².

Yunanistan'ın iktisadi vaziyeti daha da kötüleşmiş ve para sıkıntısı artmıştır. Mali iflase engel olmak için çözüm arayışı içerisinde olan Başbakan Gunaris, Dışişleri Bakanı Baltazzis ile birlikte Fransa, İngiltere ve İtalya'ya giderek istikraz arayışları çerçevesinde temaslarda bulunmuşlardır⁶³.

Gazetelerde birkaç gün arayla İngiliz basınında Yunan harici istikraz arayışı ile ilgili haber ve görüşlere yer verilmiştir. Buna göre Londra'ya giden Yunan heyeti ile ilgili **Daily Express** gazetesi "*Yunanlıların paramıza ihtiyacı vardır. Londra'ya gelen heyetin başında bir Alman dostu vardır. Para mı? Yoksa sulh mu?*" şeklinde ifadeler kullanmıştır. Aynı gazetede yer alan bir makalede ise İngiltere hükümetinin Yunan heyetine Türkiye ile sulh akdetmek için acele etmesini tavsiye edeceği tahmininde bulunulmuştur. Makalede yer alan aşağıdaki ifade Kral Konstantin'e karşı tepkilerin henüz geçmediğini göstermektedir: '*Venizelos'un dostu olan İngiliz başvekilinden ve yakın hadisatı katiyen unutmayan İngiliz milletinden yardım talep eden Kral Konstantin'e başka cevap yoktur*'. **Akşam** gazetesi bu haberde '*İngilizler Yunanlılara "Size Para Yok" Diyorlar*', **İleri** gazetesi ise '*İngiltere Yunanistan'a 10 Para Vermeyecektir*' başlığını kullanmıştır⁶⁴.

⁶² **Vakit**, 04.10.1921, s.1.

⁶³ Osman Akandere-Yaşar Semiz, **a.g.m.**, s.73; M. Murat Hatipoğlu, **Yunanistan'daki Gelişmeler...**, s.131.

⁶⁴ **Akşam**, 22.10.1921, s. 2; **İleri**, 23.10.1921, s.1. 26 Ekim'de yayınlanan **Akşam** gazetesi 'İngiltere Yunanistan'a Para Vermeyecek ve Sulhe Çalışacak' başlıklı haberinde aynı konuya tekrar vurgu yapmıştır. **Akşam**, 26.10.1921, s.2.

Fransız basınının da Yunanistan'a yaklaşımının aynı olduğu anlaşılmaktadır. Yaşanan gelişmeleri **Petit Parisien** gazetesi "*Yunanistan'ın yardım beklediği devletler Atina hükümetinin siyasetini tasdik etmedikçe Yunanistan Avrupa'dan hiçbir şey elde edemeyecektir*" şeklinde değerlendirmiştir⁶⁵. Başbakan Gunaris başkanlığında bulunan Yunan heyetinin ziyareti Londra ile sınırlı kalmamış Fransa ve Roma'yı da kapsamıştır. Ancak Londra ve Paris'ten siyasi ve mali destek bulamayan Yunan heyetinin Roma'dan bu desteği bulması zayıf bir ihtimaldi⁶⁶. Zira Yunanistan İzmir'in işgali konusunda İtalya ile ters düşmüştü. Bu durumda İtalya'dan borç araması Yunanistan'ın büyük bir mali kriz içerisinde olduğunun açık bir kanıtıdır.

Kasım ayının sonlarına doğru Yunanistan'a mali yardımda bulunulmayacağına dair çıkan haberler yerini Londra'dan para temin edildiği haberlerine bırakmıştır. Atina'dan gelen haberlere göre Yunanistan Londra'dan 2,5 milyon poundluk bir istikraz anlaşması yapmayı başarmıştır. Üstelik bu para ile harp malzemesi alınacağı bildirilmiştir. Bu durum karşısında **Tasvir-i Efkâr** gazetesi İngiltere'ye bu yardımın tarafsızlık ilkesi ile ne kadar bağdaştığı sorusunu yöneltmiştir. Haberde paranın harp malzemesine sarf edilmesi şartı, yardımın Londra'ya yerleşmiş olan Rum zengini Basileios Zaharoff tarafından sağlandığına bir kanıt olarak gösterilmiştir⁶⁷. **İleri** gazetesi de bu konuya dair İngiliz yetkililerinin istikraz konusunda tarafsız olduklarına dair vermiş olduğu beyanatlara atıfta bulunularak önceki haberleri hatırlatmıştır. Ayrıca Gunaris'in Paris'te istikraz konusunu dahi açamadığı belirtilmiştir⁶⁸.

İlerleyen tarihlerde Atina'dan gelen haberlerde mali yardım konusuyla ilgili yeni gelişmelerden bahsedilmektedir. İngiltere ve Fransa'nın Yunanistan'a karşı farklı siyasetler takip etmesi konuya yaklaşımlarına da yansımıştır. Fransa'nın Sakarya Savaşı sonrası Anadolu'yu tahliye etmiş olması da bunun bir göstergesidir. Paris'te Yunanistan'ın mali vaziyetinin zabitanın maaşlarını ödeyemeyecek kadar kötüye gittiğine dair haberler yayınlanırken, **Daily Telegraph** gazetesi İngiltere'nin Yunanistan'a

⁶⁵ **Akşam**, 29.10.1921, s. 2.

⁶⁶ **Tasvir-i Efkâr**, 01.11.1921, s. 2.

⁶⁷ **Tasvir-i Efkâr**, 21.11.1921, s.1. 1849'da Muğla'da doğmuş olan Basileios Zaharoff, mal varlığını silah sanayi tesisleri ve petrol gibi önemli işletmeler üzerine tesis etmiş, dünyanın en zenginlerinden biri olarak tanınmıştır. I. Dünya Savaşı sürecinde İngiltere ve Fransa'ya büyük miktarda mali yardımlarda bulunacak kadar büyük bir güce sahip olmuştur. Yunanistan'a da I. Dünya Savaşı esnasında 1.250.000 dolar yardımda bulunduğu belirtilmektedir. Serdar Sarısır, "Yunanistan'ın Ekonomik ve Siyasi Hayatına Yön Veren Anadolu Kökenli Bazı Sermaye Sahipleri", **Tarih Araştırmaları Dergisi**, C.30, S.49, Ankara, 2011, s.194.

⁶⁸ **İleri**, 21.11.1921, s.1.

uygulanan mali ablukayı kaldırdığını yazmaktadır. Ayrıca Yunan Hükümeti'ne İngiltere'den satın almalara tahsis edilmek şartıyla İngiliz bankalarından 15 milyonluk istikraz temin etme yetkisi verilmiştir⁶⁹. İngiltere'den istikraz temin edildiğine dair haberler kısa sürede etkisi göstermiş ve ecnebi esham düşerken drahmi yükselmeye başlamıştır⁷⁰.

Sakarya Savaşı sonrası Yunanistan'a istikraz verilmesi ve mali ablukanın kaldırılması siyasi bir manevra olarak değerlendirilmiştir. Bu dönemde Yunan hükümetinin Atina Milli Bankası'na ve Tekâlif-i Harbiye suretiyle tüccara, halka ve vapur sahiplerine yüklü miktarda iç borcu bulunmaktadır. Bunun yanı sıra Milli Banka'da ahalinin mevdu olan paralarının bir kısmını da gizli bir şekilde sarf etmiştir. Bütün bu bilgiler ışığında zikredilen harp borçlarının toplamı 3 milyar 100 bin drahmi iken Yunanistan'a verileceği söylenen 15 milyon pound, 2 milyar 100 milyon drahmiye tekabül etmektedir. Yani bu istikraz Yunanistan'ın iç borçlarına dahi kâfi değildi. Üstelik bu borç İngiltere fabrikalarından yapılacak olan siparişlere tahsis edilmek şartına bağlı idi. Dolayısıyla bu istikraza izin verilmesi mali buhranı sona erdirmek için değil Avrupa'nın siyaseti açısından önem arz etmekteydi. Bu istikraz kararı ile Yunanistan'a şarkta bir konferans toplandığı takdirde Türk isteklerinin kabul edilmemesi konusunda bir nevi teşvik sağlanmış olacaktır. Zira Londra'dan harp masraflarına tahsis edilmek üzere para bulunması Yunanistan'a başka yardımlar temin etme konusunda ümit verecektir⁷¹.

İstikraz konusunda dış basında da benzer yorumlar yer almıştır. Örneğin; **Daily Telegraph** gazetesinin '*Bu halin müttefikler ile Türkiye arasında şark sulhu müzakere edildiği sırada Yunanistan'ın ordusunu iyi bir vaziyet bulundurmağa müsaade edeceği*' şeklindeki yorumu dikkat çekicidir⁷². İtilaf Devletleri'nin daha önce de Yunanlıların aldığı yenilgiler sonrası siyasi olarak benzer hamleler yapmış olmaları bu yorumların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Zira I. İnönü Muharebesi'nin ardından Yunan Ordusu'nun toparlanmasına fırsat vermek için Londra Konferansı düzenlenmiş ve görüşmeler sonuçlanmadan Batı Anadolu'da Yunanlılar taarruza geçmiştir.

İstikraz temini konusundaki gelişmeler Yunanistan üzerinde olumlu ve umut verici bir etki yaratmıştır. Yunanlı yetkililerin **Daily Telegraph** gazetesinin muhabirine verdikleri röportajda bu açıkça görülmektedir.

⁶⁹ **Tasvir-i Efkâr**, 01.01.1922, s.2.

⁷⁰ **Vakit**, 02.01.1922, s.1.

⁷¹ **Vakit**, 03.01.1922, s.1.

⁷² **Vakit**, 04.01.1922, s. 1; **İleri**, 04.01.1922, s. 2.

Harbiye Nazırı beyanatında askeri anlamda güçlü olduğuna dair vurgu yaparken Milli Banka Müdürü diğer İtilaf Devletleri'nden de aynı mali beklentiler içerisinde olduklarının üzerinde durmuştur. Bu beklentilerin başında da drahminin düşmesine sebep olan mali ablukanın kaldırılması gelmekte idi. Habere göre bu istikraz kararı Yunanistan'ın siyaseti üzerinde bile olumlu bir etki yaratmış ve fırkalar arasındaki tartışmaları sona erdirmiştir. Atina'nın her tarafına İngiliz bayrakları asılmıştır⁷³.

Yunanistan'da olumlu gelişmeler yaşanmasına karşın Ocak ayının ortalarına doğru istikraz konusunda sorunların yaşandığına dair haberler yayımlanmaya başlamıştır. Zira Yunanistan'ın bu istikrazı gerçekleştirebilmesi için önce İngiliz bankerlerinin istediği teminatları vermesi gerekmekte idi. Ayrıca Anadolu'da giriştiği savaş nedeniyle Yunanistan'ın mali itibarı bir hayli sarsılmıştı. Dolayısıyla bu savaş istikrazın önündeki en büyük engeli teşkil etmekte idi⁷⁴. Üstelik istikraz İngiliz müesseselerinden yapılacak olan satın almalara karşılık verilecek olduğundan Yunanistan'ın eline nakit para geçmeyecekti. İkinci bir istikraz anlaşması ile nakit para temin etmek için Gunaris tekrar Londra'ya gitmiştir⁷⁵. Burada Maliye Nazırı ve birçok banka müdürüyle görüşmüştür⁷⁶.

İkinci istikraz haberlerinden kısa bir süre sonra bu defa istikraz anlaşmasından vazgeçildiğine dair haberler çıkmaya başlamıştır. Atina basınından alınan habere göre İngiliz sermayedarlar grubu Gunaris'in kabul ettiği ilk ve ağır istikraz şartlarını her defasında daha da ağırlaştırarak üç defa değiştirmişler ve sonunda tamamen vazgeçmişlerdir. **Vakit** gazetesi bu durumu; *'Frenklerin tasvirince Yunan başvekilini hamamın soğuk yerine bırakmışlardır'* şeklinde bir benzetme ile ifade etmiştir⁷⁷.

Londra'dan gelen haberlerden de istikraz konusunda sorunların yaşandığı anlaşılmaktadır. Bir banker grubunun ileri sürdüğü şartlar çerçevesinde yürütülen istikraz anlaşması Yunanistan'ın istikraza karşılık teminat göstermekte güçlük çekmesi nedeniyle ertelenmiştir⁷⁸. **Vakit** gazetesinin **Morning Post** gazetesinden aldığı haberde Londra'daki banker grubunun istikraz konusundan geri çekildikleri yazmaktadır. İstikrazın gerçekleşebilmesi için Amerika'nın da izni gerekmekte idi. Ancak Amerika bu izni vermediği gibi istikrazın İngiltere ile olan kısmı hakkında yetkili olan

⁷³ **Vakit**, 08.01.1922, s.2.

⁷⁴ **Vakit**, 13.01.1922, s.1.

⁷⁵ **Vakit**, 19.01.1922, s.2.

⁷⁶ **Vakit**, 22.01.1922, s.1.

⁷⁷ **Vakit**, 19.02.1922, s.3.

⁷⁸ **Vakit**, 27.02.1922, s.2.

komite de ret cevabı vermiştir. Bu iki nedenden dolayı İngiliz mali grubu istikraz konusunda çekilmiştir⁷⁹.

1921 yılına gelindiğinde İngiltere Hükümeti'nin Türkiye politikası ile ilgili Avam ve Lordlar Kamarası'nda tenkitlerin arttığı görülmektedir⁸⁰. Yaşanan bu gelişmeler üzerine Atina'dan gelen haberlerde ret kararının alınmasında siyasilerin etkisinden bahsedilmektedir. Yetkili heyetin Avam Kamarası'nda yapılan müzakereler esnasında mebusların çoğunun Yunanistan aleyhine tavır takınmalarından dolayı bu kararı aldığı iddia edilmiştir. Ayrıca Lloyd George'un Yunanistan'a nakdi yardımda bulunmak gibi bir niyetlerinin olmadığına dair ifadeleri de bu kararın alınmasına etki etmiştir. İstikrazın sonuçsuz kalması Atina'da halk arasında hükümet aleyhine bir infial meydana getirmiştir. İç siyasi çekişmenin de bir sonucu olarak Venizelos taraftarı basın, hükümeti sert bir şekilde eleştirmeye başlamıştır⁸¹.

Bu dönemde İngiltere'de istikraz konusunda siyasilerin dışında basında da olumsuz sesler yükselmeye başlamıştır. **Times** gazetesinin mali yazarı, İngiltere'nin Yunanistan'a istikrazda bulunmamasını tavsiye eden bir yazı yayınlamıştır. Bu istikraz sağlanırsa Yunanistan'ın savaşa devam edeceği bunun da Mısır ve Hindistan'da büyük karışıklıklara neden olabileceğine dikkat çekmiştir. Mali ablukanın kaldırılması dahi Yunanistan'ın maliyesine olumlu bir etki yapmadığı için İngiliz maliyecilerinin genel fikri Yunanistan'ın mali vaziyetinin bu istikrazı karşılayacak güçte olmadığı yönündedir. Günün şartları dikkate alınarak; Yunanistan'a verilecek istikraz '*büyük bir hata*' olarak değerlendirilmiştir⁸².

Lordlar Kamarası'nda Yunan istikrazı konusunda geçen görüşmelerde daha önce yapılan anlaşmaların detaylarına dair hükümet adına açıklamalar

⁷⁹ Lloyd George avam kamarasında istikraz konusunda hükümetin hiçbir yetkisinin olmadığını, Teshil-i Ticaret Kanunu'na göre oluşturulan komitenin nihai kararı verebileceğini ve hükümetin bu encümenin kararlarına hiç bir suretle müdahale etmeyeceğini beyan etmiştir. **Vakit**, 01.03.1922, s.2.

⁸⁰ Ömer Kürkçüoğlu, **Türk-İngiliz İlişkileri (1919-1926)**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No:412, Ankara, 1978, s. 143; Avam Kamarası'nda yapılan görüşmelerin birinde söz alan General Towsend Anadolu yürütülen savaşla ilgili şu ifadeleri kullanmıştır: "Türkiye'deki bu savaşı şimdi derhal durdurmazsak, Türkiye'yi muhtemelen Rusya'nın kucağına itmiş olacağız... Türkiye; Rusya ve Almanya ile ittifak kurmak zorunda kalırsa, bunun Hindistan imparatorluğumuz, Irak ve ötesi yerlerdeki ülkelerimiz için etkisinin ne olacağı konusunda burada kuşkusu olan kimse yoktur...". Salahi R. Sonyel, **İngiliz Gizli Belgelerinde Türk-Yunan İlişkileri (1821-1923)**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2011, s.332.

⁸¹ **İleri**, 02.03.1922, s.2-3.

⁸² **Vakit**, 07.03.1922, s.2.

yapılmıştır. İngiliz Hükümeti bu açıklamalarla istikraz konusunda alınan olumsuz kararda siyasi bir etkinin olmadığını beyan etmiştir. 10 Şubat 1918 tarihinde İngiltere ile Yunanistan arasında yapılan anlaşmaya göre Yunanistan borçlarını ödeyene kadar hariçten istikraz akdi için dâhili teminat vermemeyi taahhüt etmiştir. Yunanistan İngiltere'ye olan borçlarını ödeyemediği için bir istikraz anlaşması yapmadan önce İngiltere'nin onayını almak zorundaydı. İngiliz Hükümeti bu izni bir takım şartlar altında vermiş ancak başka bir kolaylık da sağlamamıştır. Zira hükümetin sermaye üzerine bir kontrolü olmadığı ve Yunan hükümetinin bu istikraz için *Teshil-i Ticaret Komisyonu*'na müracaat ettiği ancak komisyonun 5 Ocak tarihinde bunu reddettiğini belirtmişlerdir⁸³. Sakarya Savaşı sonrasında Anadolu'da savunma durumuna geçmiş olan Yunanistan'a mali yardımda bulunmak İngiliz çıkarlarına uygun değildi. Gerek basında yer alan ifadelerden gerekse siyasilere beyanatlarından bu açıkça anlaşılmaktadır. Üstelik Ankara Hükümeti'nin askeri başarısının yanı sıra siyasi açıdan Rusya ile yaklaşması da İngiltere'de rahatsızlık uyandırmakta idi. İngiltere dışında diğer İtilaf Devletleri'nin Anadolu'yu tahliye ettiği ve Yunanistan'ın mali açıdan toparlanmasının kolay olmayacağı da göz önünde bulundurulacak olursa bu kararın neden alındığını anlamak güç değildir.

Bu durum karşısında Yunanistan istikraza karşılık gösterecek gelir temin etmek için çareler aramaya başlamıştır. Atina basınından alınan habere göre dâhili istikraza karar verilmiştir. Ayrıca posta ve telgraf ücretine %100 zam yapılması ve yeni vergiler konulması planlanmaya başlanmıştır⁸⁴. Ancak dâhili istikraz haberleri borsada olumsuz etkisini göstermiş ve hükümette bunun üzerine tekzip etmiştir⁸⁵.

İngiltere'den beklenen maddi destek alınamayınca drahminin düşününe engel olmak için çevrilen oyunlar tekrar sahneye çıkmıştır. Gerçekte 95-100 kuruşa bile satılamayan drahmi Rum sarrafların listesinde 112 kuruş olarak gösterilmiştir. **Tasvir-i Efkâr** gazetesine göre bu durum Maliye Nezareti'nin ihtikârın önüne geçmek için borsada evrak-ı nakdiye üzerindeki muameleyi yasaklamış olmasından kaynaklanmıştır. Resmi borsa fiyatını kimse bilmediği için Rum sarrafların bu gibi oyunlar çevirmesine imkân tanınmıştır⁸⁶. Ayrıca Atina Bankası ile üç Rum bankerî piyasaya 50.000 lira kadar bir para sürerek drahminin düşününe engel olmaya çalışmıştır. Drahminin düşüşü '*şımarık ve haddini bilmez bir milletin az çok sağlam bir devlet maliyesini nasıl alt üst edebildiklerini izah eden en büyük*

⁸³ **Vakit**, 09.03.1922, s.2.

⁸⁴ **Vakit**, 21.03.1922, s.3.

⁸⁵ **İleri**, 23.03.1922, s. 2.

⁸⁶ **Tasvir-i Efkâr**, 25.03.1922, s.1.

bir misaldir' şeklinde ifade edilmiştir. Gazeteye göre, I. Dünya Harbi'nden sonra İngiliz parasından sonra en yüksek ve sağlam bir para olarak 350 kuruşa kadar çıkan drahminin sonuna getiren Anadolu macerasına sürüklenmesi olmuştur. Anadolu macerasının Yunanistan üzerindeki etkisi şu ifadelerle anlatılmaya çalışılmıştır: *'Hakikatte Anadolu seferi yalnız (İnönü ve Sakarya) mağlubiyetleri ile Yunanın askeri kuvvetlerini kırmakla neticelenmemiş, belki bu şımarık milletin hazinesini borçlara, ticaretini iflasa ve parasını da sükûta mahkûm etmiştir.'*

Drahminin düşüşünün bir sonucu olarak fazla nakitlerini drahmiye bağlayan Yunan ve Rum ticarethaneleri de iflasa sürüklenmiştir. **Tasvir-i Efkâr** gazetesi bu durumu *'Yunanistan, İzmir havalisindeki iki buçuk Rumu kurtarmağa giderken koca bir Yunanlılığı ve bunun arkasında İstanbul'a birleşmiş olan az çok kuvvetli bir Rum ticaret âleminin mahvına razı olmak mecburiyetindedir'* şeklinde ifade etmiştir. Bu savaş Yunanistan'ı yılda 3 milyar drahmilik bir masrafa sokmuş ve ihracatı azalırken ordunun ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için ithalatı artmıştır. Öyle ki ithalatla ihracat arasındaki fark bire dört oranına ulaşmıştır. Bu da drahminin düşüşündeki en önemli neden olarak gösterilmiştir⁸⁷.

Atina'da ise ahali bankalara yatırmış oldukları paraları çekerek altın kıymetinde olan senetlerden satın almaya başlamıştır. Ayrıca banka hisseleri ve tahvilatı da bankaların daha ağır vergilere tabi bulunması nedeniyle düşmeye başlamıştır⁸⁸. Harici istikraz temin edemeyen Yunan Hükümeti dâhili istikraz için harekete geçmiştir. Bütçede 1 milyar 700 milyonluk bir açık bulunması hasebiyle 1 buçuk milyarlık bir dâhili istikraz için kanun layihası hazırlanmıştır. Meclise gönderilen kanun layihasında bu miktarın yarısının nakden yarısının da %7 faiz ile tahvilat olarak tedavüle konması tasarlanmıştır⁸⁹. Mecliste kanun layihasının görüşmeleri esnasında uzun tartışmalar yaşanmış ve faiz oranında yapılan değişikliklerle birlikte kabul edilmiştir. Kanun layihası 3 oy farkla kabul edilmiştir. 148 ret reyine karşın 151 kabul reyiyile onaylanmıştır. Başvekil Gunaris bu istikraz ile memleketin ve harbin ihtiyaçlarının karşılanmasının yanı sıra Yunan iktisadı ve drahminin yükseltileceğine dair bir beyanatta bulunmuştur⁹⁰.

Dâhili istikraz kararına karşın drahmi düşmeye devam etmiştir. Yunan işgali altındaki İzmir'den gönderilen telgraflarda halkın ellerinde bulunan drahmiyi Osmanlı parası ile değiştirmekte olduğu ve İzmir borsasında

⁸⁷ **Tasvir-i Efkâr**, 25.03.1922, s. 2.

⁸⁸ **İleri**, 27.03.1922, s.2.

⁸⁹ **İleri**, 05.04.1922, s.3; **Tasvir-i Efkâr**, 06.04.1922, s. 2.

⁹⁰ **İleri**, 07.04.1922, s.2; **Tasvir-i Efkâr**, 07.04.1922, s. 2.

drahminin 85 kuruşa düştüğü bildirilmiştir⁹¹. Drahminin düşüşü **Tasvir-i Efkâr** gazetesinde '*Yunan parası düşmanın ordusu ve talihi gibi Türk milletinin azmi karşısında sürünge oluyor*' şeklinde ifade edilmiştir⁹². Atina'da ise drahminin düşüşü '*büyük bir galeyan*' meydana getirmiştir. Alt üst olan borsa ise bir süreliğine kapatılmıştır⁹³.

Askeri ve mali yenilgi sonrası İtilaf Devletleri'nden beklediği yardımı bulamayan Yunanistan gelir temin etmek için her yola başvurmuştur. Bunların başında da Anadolu'da işgal altındaki topraklarda vergi adı altında yapılan sömürü politikası yer almaktadır⁹⁴. Bununla yetinmeyen Yunanistan kabul edilen dâhili istikraz kanunu da Anadolu'da Yunan işgali altında bulunan topraklarda uygulamaya koymak istemiştir. Bu durum karşısında Şark-i Garip Trakya Cemiyeti, İtilaf Devletleri'nin müdahalesini talep eden bir protesto name hazırlamıştır. Bu durum '*Müslümanlar için yeni bir şekil yolsuzluk*' olarak değerlendirilmiştir. Cemiyetin azalarından olan Gelibolu Mebusu Şakir Bey basına verdiği beyanatta hazırlanan protestonamenin İtilaf Devletleri'nin siyasi temsilciliklerine verileceğini ifade etmiştir. Yunanistan'ın Trakya'daki durumunun askeri işgalden ibaret olduğunu bunun için de kendi tebaasına zorunlu kıldığı istikrazı Türk tabiiyetine sahip olan Müslümanlara uygulamaya hiçbir hakkının olmadığını belirtmiştir. Zira burada bulunan Müslümanların Yunan tabiiyetine ait olmadığını İtilaf Devletleri'nce de onaylandığı hatırlatılarak muaf tutulmaları gerektiği vurgulanmıştır. Trakya'daki Müslümanların yaşadıklarına dikkat çekerek eğer bu duruma müdahale edilmezse '*yolsuzluk ve mezalime uğramakta olan Müslümanların bu suretle Yunanlılar tarafından tamamen soyulacağı*' ifade edilmiştir⁹⁵. Yunanlılar İzmir'de de Ermenilerden para yardımı talep etmiştir.

⁹¹ **Tasvir-i Efkâr**, 08.04.1922, s.1.

⁹² **Tasvir-i Efkâr**, 09.04.1922, s. 1.

⁹³ **İleri**, 10.04.1922, s. 2.

⁹⁴ Bilal N. Şimşir, **İngiliz Belgeleri İle Sakarya'dan İzmir'e (1921-1922)**, 2. Basım, Bilgi Yayınları, Ankara, 1989, s.201.

⁹⁵ **Tasvir-i Efkâr**, 19.04.1922, s.1; Zorunlu istikraz uygulaması Şarki ve Garbi Trakya Müslümanların yanı sıra Ankara Hükümeti'nin Hariciye Vekaleti tarafından da protesto edilmiştir. **Vakit**, 28.04.1922, s. 2. Daha savaşın başlarında İzmir'de de benzer teşebbüslerde bulunulmuştur. Yunan Valisi Ocak 1920'de Yunan Merkez Bankası'nın bir şubesini açarak bölgede drahminin kullanımını yaygınlaştırmaya çalışmıştır. Yunan Yüksek Komiserliği bölgedeki ekonomik gücü ele geçirebilmek için Rum çiftçisine düşük faizle krediler sağlamıştır. Ayrıca ekonomik anlamda bölgede yapılan müdahaleler sonucu Mayıs 1919'dan itibaren 5 ay içerisinde 858 Türk işletmesi kapanmıştır. Ancak yürütülen bu ekonomik politikalar istenilen sonucu vermemiştir. Daha Ocak 1920'de İzmir'i Yunanistan'a ilhak etme çabalarına gerek İtilaf Devletleri gerekse Türk yetkilileri tarafından izin verilmemesi sonucu valilik Atina'dan gelen yardımlarla ayakta kalmıştır. Yunan maliyesinin savaş sürecinde daha da bozulması ve paralarının kıymetinin askeri yenilgilerle birlikte hızla kaybedilmesi Yunan Yüksek Komiserliği'ni de zor durumda

Anadolu Ajansı'nın haberine göre bu talebe asker vermemek şartıyla olumlu yanıt verilmiştir⁹⁶.

Nihayetinde Yunanistan'da halk harekete geçmiş ve açlık mitingleri düzenlenmeye başlanmıştır. Yetkililerin ise buna tepkisi sert olmuştur. Kadınların ellerinde '*Açız bizi kurtarınız çıplağız*' yazılı siyah bayraklarla miting düzenlemeleri üzerine jandarma bunların birçoğunu tutuklamıştır. Ancak bu kadınların çoğunun eşi ya da kardeşi harpte olduğundan bu durum daha büyük bir galeyanın çıkmasına neden olmuştur. Bu haberi **İleri** gazetesi '*Artık Sevr Muahedesi Değil Ekmek Meselesi Var!*' alt başlığı ile vermiştir⁹⁷. Drahminin düşüşünün devam etmesi kambiyo buhranını daha da artırmış ve gümrükten mallar çıkarılamamıştır. Bu nedenle Pire ve Selanik gümrükleri tamamen eşya ile dolmuş ve bir kısmı bozulmaya başlamıştır⁹⁸. Bütün çabalarına rağmen mali buhrana engel olmayan Yunanlı yetkililer artık mevcut durumlarını inkâr edemeyecek bir noktaya gelmişlerdir. Yunan Milli Bankası Genel Müdürü mali vaziyetin müşkül bir noktada olduğunu beyan etmiştir. Ayrıca İtilaf Devletleri'ne de sitem ederek '*Yunanistan kendisine pek pahaliya mal olan bir harbe yalnızca devam ediyor*' ifadelerini kullanmıştır⁹⁹.

Büyük Taarruz öncesi Yunanistan'da mali ihtiyaçları karşılamak için yine tedavüle para çıkarılacağına dair söylentiler yayılmıştır. Hükümet yayınladığı resmi bir tebliğ ile bu haberleri tekzip etmiştir¹⁰⁰. Büyük Taarruz devam ederken Atina'dan ahalinin saraya hücum ettiğine dair haberler gelmeye başlamıştır¹⁰¹. Büyük Taarruz'un sonucunda Yunanistan'ın ağır bir yenilgi alması üzerine ülke de başlayan galeyan son safhaya ulaşmıştır. Midilli ve Sakız adalarında 23 Eylül 1922'de başlayan askeri hareketlenme neticesinde Yunanistan'da ihtilal komitesi kurulmuştur. Meclisin dağıtılması ve Kral Konstantin'in tahtından el çektirilmesinin ardından komite ülkede yönetimi ele alarak savaş esnasında önemli görevlerde bulunan isimleri

bırakmıştır. Öyle ki Yunan Yüksek Komiseri Stergidaıs yerli halktan toplayacağı vergilerle memur ve jandarmanın maaşlarını ödemekten başka bir çare bulamamışsa da İzmir Yunanistan'a katılmadığı için uygulamaya geçirememiştir. Selçuk Ural, "Milli Mücadele'de Yunanlaştırma Hareketi'nin Siyasi Kolu: Yunan Fevkalade Yüksek Komiserliği", **A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, S. 18, Erzurum, 2001, s. 315, 316.

⁹⁶ **Vakit**, 26.04.1922, s. 1.

⁹⁷ **İleri**, 04.07.1922, s.1.

⁹⁸ **Vakit**, 14.07.1922, s.1.

⁹⁹ **İleri**, 15.07.1922, s.1.

¹⁰⁰ **İleri**, 25.08.1922, s.1.

¹⁰¹ **Vakit**, 05.09.1922, s.1.

tutuklatmış ve kısa sürede görülen davalar sonucu 6 kişi idam edilmiştir¹⁰². Megali İdea hayali ile Anadolu'da başlatılan bu savaş nihayetinde Yunanistan'ı iç savaşın eşiğine getirmiştir.

Sonuç

Yunanistan'ın 1919'da Batı Anadolu'da başlattığı savaş siyasi ve askeri yenilginin yanı sıra mali iflası da beraberinde getirmiştir. Yunanistan'ın Milli Mücadele yıllarında geçirdiği mali bunalım Türk basını tarafından yakından takip edilmiştir. Konu ile ilgili yayınlanmış olan haberler incelendiğinde Yunanistan'ı mali iflasa sürükleyen etkenler hakkında çeşitli bilgilere ulaşılmıştır.

Türk basınına göre Yunanistan'ın mali iflasının temel nedeni siyasi ve askeri alanda aldığı başarısızlıklardır. Zira Yunanistan'da savaş döneminde Venizelos'un iktidardan düşmesi ve Kral Konstantin'in geri dönmesi ile birlikte siyasi sorunlar yaşanmıştır. İtilaf Devletleri'nin bu siyasi gelişme karşısında kredileri kesme ve mali abluka uygulama kararı tam olarak uygulanmasa bile Yunanistan'ı mali açıdan zor durumda bırakmıştır. Mali yardımı kesme kararı Türk basınında Sevr Anlaşması'nın değiştirileceğine dair değerlendirmelere yol açarken; Yunanistan'ı İtilaf Devletleri ile ilişkilerini düzeltmek için harekete geçirmiştir. Basında yer alan Kral Konstantin'e ve Başbakan Rallis'e ait beyanatlardan anlaşıldığı kadarıyla Yunanistan siyasi sorunlara askeri başarılarla son vermek istemiş ve bunun için Batı Cephesi'nde taarruza geçmiştir. Ancak ilk iki taarruzda alınan yenilgiler sonrası siyasi krize askeri başarısızlık da eklenmiş ve Yunanistan'ın itibarı drahmi ile birlikte düşmüştür. Özellikle II. İnönü Muharebesi sonrası Türk basınında drahminin istikrarlı bir şekilde değer kaybetmesinin nedenleri üzerinde durulmuştur. Türk basınına göre Anadolu'daki savaş devam ettikçe drahmi de düşmeye devam edecekti. Çünkü Yunanistan'ın savaş masrafları ekonomik gücünün çok üstünde idi. Bu nedenle savaş boyunca ülkede gelir ve gider bir türlü dengelenememiştir. Ayrıca savaş nedeniyle Yunanistan'ın ithalat ve ihracatı arasında önemli oranda bir dengesizlik meydana gelmiş ve bu da ekonomiyi olumsuz yönde etkilemiştir. Bilhassa savaş malzemesi satın almak için ecnebi kambiyo suna ihtiyaç duyulması kambiyo buhranını da beraberinde getirmiş ve drahmi düşerken ecnebi kambiyo artmıştır.

Yunanistan'ın bu durumdan kurtulmak için aldığı yanlış kararlar, mali vaziyetinin daha da kötüye gitmesine neden olmuştur. Bu nedenle basında

¹⁰² Çağla D. Tağmat, "Lozan Barış Konferansı'na Yunanistan Tarafından Bakış: Venizelos'un Dünyasında Lozan", *ÇTTAD*, XIV/29, Güz 2014, s.145,146.

drahminin düşüş nedenleri kadar drahminin değerini artırma ve mali krize son vermek için Yunanlı yetkililerin sarf ettikleri çabalara ve çevirdikleri oyunlara da geniş yer verilmiştir. Bu çabalar arasında İtilaf Devletleri'nin iznini almaksızın birkaç defa tedavüle yeni para çıkarılması, ecnebi kambiyesi kurulması, Anadolu'da işgal altındaki topraklardan vergi toplama çalışmaları ve istikraz arayışları ön plana çıkmaktadır. Basında yer alan haberlerden öyle anlaşılıyor ki bütün çabalara rağmen drahminin düşüşü Eskişehir-Kütahya Muharebesi sonrasında bile durdurulamayınca bu defa Mustafa Kemal Paşa'nın esir edildiğine dair yalan haberlere sığınmıştır. Drahminin düşüne engel olmak için Rum bankerler de ellerinden geleni yapmışlarsa da bir işe yaramamıştır.

Yunanistan'ın mali vaziyetine dair Türk basınında yayınlanan haberler içerisinde dış basından özellikle Yunanistan ve İngiltere'den alınan haberlere de yer verildiği görülmektedir. Dış basından alınan haberler Yunanistan'daki genel vaziyet ve İngiltere'nin konuya yaklaşımlarına dair bilgi edinmemizi sağlamaktadır. Sakarya Savaşı sonrası hem iç hem de dış basın Yunanistan'ın istikraz arayışlarına odaklanmıştır. İlk başta istikraz temin edildiğine dair haberler çıkmasına karşın sonuç olarak Yunanistan İtilaf Devletleri ile yaşadığı siyasi sorunlar ve cephelerde aldığı yenilgiler nedeniyle aradığı desteği tam olarak bulamamış ve Anadolu macerası Yunanistan için bir felaket olmuştur.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Armaoğlu, Fahir, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995**, 15. Baskı, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2005.
- Bilgiç, Bestami S., **Doğu Karadeniz Rumları: İsyan ve Göç (1919-1923)**, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2011.
- Clogg, Richard, **Modern Yunanistan Tarihi**, Çev: Dilek Şendil, 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 1997.
- Dimitri Kitsikis, **Yunan Propagandası**, Meydan Neşriyat, İstanbul, 1963.
- Gürel, Şükrü S., **Tarihsel Boyut İçinde Türk Yunan İlişkileri (1821-1993)**, 1. Baskı, Ümit Yayıncılık, Ankara, 1993.
- Hatipoğlu, M. Murat, **Yakın Tarihte Türkiye ve Yunanistan 1923-1954**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1997.

- _____, **Yunanistan'daki Gelişmeler Işığında Türk Yunan İlişkilerinin 101 Yılı (1821-1922)**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları:75, Ankara, 1988.
- Kürkçüoğlu, Ömer, **Türk-İngiliz İlişkileri (1919-1926)**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No:412, Ankara, 1978.
- Öztoprak, İzzet, **Türk ve Batı Kamuoyunda Milli Mücadele**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1989.
- Pallis, Alexander Anastasius, **Yunanlıların Anadolu Macerası (1915-1922)**, Çev: Orhan Azizoğlu, 2. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1997.
- Sarısr, Serdar, **Demografik Oyun Sürgün (1919-1923)**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2006.
- Selek, Sabahattin, **Anadolu İhtilali**, C.2, 11. Baskı, Kastaş Yayınları, İstanbul, 2004.
- Sonyel, Salahi R., **İngiliz Gizli Belgelerinde Türk-Yunan İlişkileri (1821-1923)**, Remzi Kitabevi, İstanbul 2011.
- Şimşir, Bilal N., **İngiliz Belgeleri İle Sakarya'dan İzmir'e (1921-1922)**, 2. Basım, Bilgi Yayınları, Ankara, 1989.
- Umar, Bilge, **Yunanlıların ve Anadolu Rumlarının Anlatımıyla İzmir Savaşı**, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 2002.

Makaleler

- Akandere, Osman – Semiz, Yaşar, “1919-1922 Yılları Arasında Yunanlıların Anadolu Macerası ve Küçük Asya Felaketi”, **TSA**, C.7, S.2, Ağustos 2003.
- Akın, Rıdvan, “TBMM'nin İlk Bütçe Yasası:1336 Muvazene-i Umumiye Kanunu”, **Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları**, S.2,Yıl:1/ 2002.
- Cihangir, Çiğdem Kılıçoğlu, “Lozan Barış Konferansı'nın İlk Aşaması ve Konferansın Kesintiye Uğradığı Dönemde Yunanistan”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S.53. (Lozan Antlaşması Özel Sayısı), Ankara 2013.
- Çukurova, Bülent, “1919'da Yunanistan'ın İzmir'i İşgal Kararı ve Yunan Ordusunun Anadolu'da Yenilgisinin Sebepleri”, **Türk Kültürü Dergisi**, S. 296, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Aralık 1987.
- Dilek, Mehmet Sait, “Paris Barış Konferansı'nda Yunan Talepleri ve Büyük Güçlerin Tutumu”, **Karadeniz Araştırmaları**, S.36, Kış 2013.
- Erdem, Nilüfer, “Yunan Kaynaklarına Göre 1922 Yılında Batı Anadolu'da Otonom Devlet Kurmaya Yönelik Faaliyetler”, **Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi**, XIV/29, Güz 2014.

- Hatipoğlu, M. Murat, “1918-1922 Yılları Arasında Yunanistan’daki Değişmeler”, **Türk Kültürü Dergisi**, S. 247, Ankara, Kasım 1983.
- _____, “Elefterios Venizelos’un 1910 Yılında İktidara Gelmesiyle Megali İdea’nın Kazandığı Yeni Karakter”, **Türk-Yunan İlişkileri Üçüncü Askeri Tarih Semineri**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1986.
- Kırlıntokme, Outkou, “Ulus Devlet Oluşturmada Yunanistan Örneği: Büyük Ülkü-Megali İdea”, **Atatürk Yolu**, S.49, Güz-2010.
- Kurat, Yuluğ Tekin, “Yunanistan’ın Küçük Asya Macerası”, **Türk-Yunan İlişkileri Üçüncü Askeri Tarih Semineri**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1986.
- Özsüer, Esra, “Birinci Dünya Savaşı Sürecinde Yunanistan’da Yaşanan Siyasi Kutuplaşma ve İç Çatışma: Kasım Olayları”, **Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları**, C. 14, S.27-28, 2015/1-2.
- Sarısr, Serdar, “Yunanistan’ın Ekonomik ve Siyasi Hayatına Yön Veren Anadolu Kökenli Bazı Sermaye Sahipleri”, **Tarih Araştırmaları Dergisi**, C.30, S.49, Ankara, 2011.
- Sofuoğlu, Adnan, “İzmir İşgali Sonrasında Yunanlıların Batı Anadolu’da İşgali Genişletmeleri ve Bölgede Oluşan Milli Direniş”, **Atatürk Yolu Dergisi**, S.29-30, Mayıs-Kasım 2002.
- Tağmat, Çağla D., “Lozan Barış Konferansı’na Yunanistan Tarafından Bakış: Venizelos’un Dünyasında Lozan”, **ÇTTAD**, XIV/29, Güz 2014.
- Ural, Selçuk, “İzmir’in İşgali ve Yunan Soruşturma Heyeti’nin Faaliyetleri”, **Atatürk Dergisi**, C. 3, S.1, Mayıs 2000.
- _____, “Milli Mücadele’de Yunanlaştırma Hareketi’nin Siyasi Kolu: Yunan Fevkalade Yüksek Komiserliği”, **A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, S. 18, Erzurum, 2001.
- Uzun, Hakan, “1919-1950 Yılları Arasında Türkiye-Yunanistan İlişkileri”, **Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi**, C. 5, S.2, 2004.

Sürelî Yayınlar

- Akşam
- Alemdar
- İleri
- Tasvir-i Efkâr
- Vakit

Tezler

Ediz, İsmail, **Batı Anadolu'da Yunan İşgali (1919-1922)**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2011.

Erdem, Nilüfer, **Yunan Tarihçiliğinin Gözüyle Anadolu Harekâtı (1919-1923)**, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2009.

